

Politika upravljanja i korištenja podataka Instituta za oceanografiju i ribarstvo

Verzija 1

1 Svrha

Svrha ove Politike upravljanja i korištenja podataka Instituta za oceanografiju i ribarstvo (u daljnjem tekstu "Politika podataka" ili „Politika“) jest odrediti pravila za odgovorno i primjereno korištenje podataka koji su rezultat prikupljanja ili su generirani na Institutu za oceanografiju i ribarstvo (u daljnjem tekstu "Institut"). Za uspješan rad Instituta potrebni su visokokvalitetni podatci kojima se rukuje na odgovarajući način, što ovaj dokument podržava pružanjem jasnih smjernica o tome kako podatcima treba upravljati i učiniti ih dostupnima. Ova Politika definira određene obvezne elemente koji se moraju poštivati zbog zakonske obveze ili obaveze izvješćivanja. Isto tako, definira elemente koje treba slijediti, a koji nisu zakonski obvezni, ali predstavljaju najbolju praksu i treba ih primjenjivati gdje je to izvedivo.

2 Definicije

Podatak je poznata ili pretpostavljena činjenica na osnovi koje se oblikuje informacija. Sastoji se od skupa kvantitativnih parametara koji se mogu zapisati kao nizovi znakova ili nizovi brojeva. Obično predstavlja izmjerenu vrijednost nekog parametara. Može biti i rezultat modeliranja ili izvedena vrijednost. Uključuje i potrebne opisne podatke (opisni dio metapodataka).

Prikupljanje podataka: proces prikupljanja podataka i dolaženje do informacija mjerenjem ciljanih varijabli na organiziran način.

Podtaci generirani na Institutu: podatci koji su rezultat znanstvenih istraživanja, analiza i ekspertiza Instituta.

Korištenje podataka i njihova ponovna upotreba odnosi se na rukovanje, obradu i primjenu podataka za određene svrhe. Neke od svrha korištenja podataka mogu biti:

- Analiza i donošenje odluka: podatci se analiziraju kako bi se dobile informacije koje povećavaju znanje primatelja.
- Pisanje izvješća i znanstvenih radova: korištenje podataka u znanstvenom radu obuhvaća proces od prikupljanja i obrade do etičkog upravljanja i citiranja. Ključni koraci i pravila uključuju i citiranje podataka. Pozivanje na skupove podataka jednako je važno kao i citiranje literature radi osiguravanja integriteta istraživanja i ponovljivosti. Standardni citat skupa podataka treba sadržavati autora, godinu objave, naslov skupa podataka, izdavača (npr. repozitorij ili ustanova) i jedinstveni identifikator poput DOI broja.
- Komercijalno korištenje podataka: korištenje podataka, primjerice za izradu studija utjecaja na okoliš i druga komercijalna izvješća, gdje se odluka o ustupanju podataka donosi ovisno o svakom posebnom slučaju na zahtjev korisnika i predmet je posebnih i pojedinačnih odluka Instituta.

3 Potporne strategije, politike, standardi i procedure

Ovaj dokument podržava ciljeve i strategije vezane uz podatke Instituta koji uključuju upravljanje, kategorizaciju podataka i postupanje na odgovarajući način pri korištenju podataka i ponovnoj upotrebi.

Dokument uključuje sljedeće stavke:

- kategorizaciju podataka i korisnika podataka;
- politiku prihvatljive upotrebe i upravljanja trećih strana (prosljeđivanje podataka) odnosno definirane licence za dijeljenje podataka (opcije dijeljenja);
- standarde sigurnosti pohrane i pristupa podacima (kibernetička sigurnost);
- smjernice za krajnje korisnike;
- smjernice za medije i društvene mreže.

4 Uloge i odgovornosti

U svezi s ovom Politikom primjenjuju se sljedeće uloge i odgovornosti:

- Znanstveno vijeće Instituta, odnosno tijelo koje **usvaja i odobrava** ovu politiku.
- Radna skupina koja je zadužena za **revizije i dorade** ove Politike podataka.
- Voditelji laboratorija i projekata u sklopu kojih se prikupljaju podatci su ujedno i koordinatori podataka te osiguravaju jasno razumijevanje i poštivanje politika podataka, odnosno **kontroliraju provedbu** ove Politike podataka. Isto tako osiguravaju da su djelatnici upoznati s Politikom podataka i da je se pridržavaju.
- Upravitelji podataka/administratori baze podataka (Računski centar) primjenjuju politiku podataka na određene skupove podataka pod svojim nadležnošću, odnosno osiguravaju **tehničke pretpostavke** za provedbu ove Politike.
- Svi korisnici podataka pridržavaju se ove Politike podataka.

5 Opseg

Ova Politika pokriva sve podatke stvorene i pohranjene od strane Instituta. Poštivanje ove Politike se odnosi na sve zaposlenike Instituta, kao i na izvođače, konzultante, poslovne partnere te suradnike na projektima i znanstvenim radovima. Pri sklapanju ugovora s Institutom zaposlenici i ostali suradnici potpisuju da su upoznati s ovom Politikom podataka.

U ovim pravilima izraz "svi korisnici" odnosi se na sve vrste korisnika kako je navedeno u točki 13 ove Politike (interni, partner i javnost).

6 Revizija politike podataka

Ovu Politiku će najmanje jednom unutar tri godine revidirati radna skupina zadužena za **revizije i dorade** Politike podataka, usklađujući je s potrebama i trendovima upravljanja podacima. Može se revidirati i češće ako zbog izmjene zakona ili drugih okolnosti to bude potrebno.

7 Načela Politike podataka

Ova se Politika temelji na brojnim načelima uključujući sljedeće:

1. Podatci Instituta su u vlasništvu institucija ili drugih naručitelja koje financiraju njihovo prikupljanje, prema ugovorima o suradnji ili projektnim ugovorima. Obično se radi o provjerenim podacima čija je razina agregacije također definirana istim tim ugovorima.
2. U skladu sa politikama otvorenih podataka, podatci Instituta bit će dostupni u skladu s ovim dokumentom i dostupni za ponovnu upotrebu, osim ako nisu proglašeni klasificiranima.
3. Učinkovito upravljanje podacima promiče učinkovito korištenje resursa i može povećati kvalitetu i učinak znanstvenih procesa, uključujući učinkovitiju suradnju.
4. Visokokvalitetne znanstvene usluge temelje se na dobro razvijenim procesima i sustavima podataka.
5. Upravljanje podacima neophodno je za kibernetičku sigurnost i za ispravno postupanje s aspekta osjetljivosti, vlasništva ili zakonske odgovornosti.

8 Razvoj rukovanja podacima

Za upravljanje podacima i informacijama potrebno je kontinuirano educirati stručno osoblje i razvijati za to potrebne alate. Kroz sudjelovanje na radionicama za razvoj upravljanja podacima i zakonskim zahtjevima, kao što su zaštita i dijeljenje podataka, stručno će se osoblje educirati za učinkovito upravljanje podacima. Programi edukacije o upravljanju podacima uključuju elemente usklađenosti sa zakonima i važećim direktivama o podacima, koji su obvezni za osoblje koje radi s podacima u Institutu.

9 Kategorije fonda podataka

Način na koji se s podacima Instituta postupa i stavlja ih se na raspolaganje za ponovnu upotrebu razlikuje se ovisno o kategorizaciji podataka. Ova Politika podataka se ne odnosi na osobne podatke i klasificirane podatke u kojem će se slučaju na njih primjenjivati svi odgovarajući opisi i povezani zahtjevi za rukovanje.

10 Nositelji vlasništva nad podacima i informacijama

Podatci u vlasništvu Instituta

To su podatci koje je prikupio ili generirao Institut koristeći vlastita sredstva, za razliku od podataka koje prikuplja, generira, pohranjuje ili koristi, a koje su financirali drugi izvori.

Podatci u vlasništvu naručitelja

To su podatci koje Institut prikuplja, pohranjuje ili koristi, ali nije njihov vlasnik. Ova kategorija obuhvaća podatke koje Institut prikuplja po narudžbi ili natječaju za razne naručitelje. U tom slučaju postoje posebni (formalni ili neformalni) sporazumi ili ugovori između Instituta i vlasnika podataka o tome kako se takvi podatci mogu koristiti. Preporuka je da Institut pri sklapanju ugovora s naručiteljima uključi u isti pravila za nekomercijalno i komercijalno dijeljenje podataka s trećim stranama.

Podatci u zajedničkom vlasništvu

Podatci prikupljeni ili dobiveni unutar određenog projekta ili u sklopu suradnje s drugim institucijama. U tom slučaju postoji formalni sporazum između Instituta i partnerskih institucija o načinu korištenja tih podataka.

11 Podjela podataka

Otvoreni (dostupni) podatci: *otvoreni*

Podatci Instituta koji su na odgovarajući način obrađeni i otvoreni su od strane formalnog vlasnika koji je financirao njihovo prikupljanje (npr. različita ministarstva). Otvoreni podatci dostupni su svima za nekomercijalno korištenje, ponovno korištenje i redistribuiranje uz zahtjev za citiranje autora podataka i ustanove i/ili dijeljenje na isti način. Odgovarajuća licenca je Imenovanje - Nekomercijalno - Dijeli pod istim uvjetima ([CC BY-NC-SA](#)). U slučaju da je korištenje podataka odobreno u komercijalnu svrhu koristi se licenca Autorstvo - Bez prerada - Međunarodna ([CC BY-ND](#)).

Podatci za izvješćivanje: *izvješćivanje*

Neki podatci se prikupljaju za izvješćivanje prema posebnim zakonskim propisima (ili su definirani zahtjevima direktiva u čije su svrhe prikupljeni) te u tim slučajevima može postojati zakonska obveza da podatci budu javno dostupni. Unutar obaveza izvješćivanja postoje i rokovi nakon kojih su podatci dostupni (odnosno do kada je potrebno poslati podatke). Ti rokovi ovise o konkretnim obvezama izvješćivanja ili pojedinačnim ugovorima o suradnji.

Neobrađeni podatci unutar perioda obrade: *neobrađeni*

Ova kategorija uključuje podatke u procesu unosa i provjere koje prikuplja ili koristi Institut. Ti podatci mogu biti u stanju u kojem procesi kontrole kvalitete nisu u potpunosti primijenjeni ili su podatci sirovi i još nisu obrađeni. Takvi se podatci u pravilu neće objavljivati izvan Instituta dok ne budu u potpunosti obrađeni ili dok ne istekne period obrade, no mogli bi biti podijeljeni s partnerima Instituta ako je to predviđeno ugovornom s partnerima ili naručiteljem.

Period obrade, tijekom kojeg su podatci u procesu unosa i provjere, može trajati do tri godine od završetka uzrokovanja ili početka obrade, ovisno o kompleksnosti analiza, obrade ili detekcije ciljanih parametara. Ukoliko se radi o vremenski zahtjevnim taksonomskim analizama, taj period može trajati i do pet godina. Iznimno, ako je ugovorom s naručiteljom ili obvezom izvješćivanja drugačije određeno, taj period može biti kraći.

Klasificirani podatci: *klasificirani*

To su podatci koji imaju bilo koju vrstu zakonske klasifikacije, odnosno ograničenja u pogledu načina na koji se mogu dijeliti.

Podatci iz vlastitog financiranja: *unutrašnja zaštita*

U pravilu su dostupni nakon isteka perioda obrade, osim ako nisu proglašeni klasificiranima uz obrazloženje.

Osobni podatci: *osobni*

To su podatci koje zakoni RH ili EU o zaštiti podataka definiraju kao "osobne podatke". Obrada osobnih podataka mora biti u skladu sa zakonodavstvom i njihova uporaba je sukladno tome ograničena. Priroda podataka koje skuplja Institut je takva da oni u pravilu ne sadrže osobne podatke. Metapodatci o znanstvenicima i voditeljima pojedinog parametara javno se objavljuju uz prethodnu, pojedinačnu privolu svake osobe.

Agregirani podatci, izvješća i/ili interpretacije: otvoreni

Podatci o okolišu posebno se odnose na podatke koji zadovoljavaju definiciju iz Okvirne direktive za morsku strategiju (ODMS, 2008/56/EK, članku 19.) i Okvirne vodne direktive (ODV, 2000/60/EK, članku 14). U ovu kategoriju spadaju i razna izvješća o stanju okoliša. Takvi agregirani podatci i izvješća javno su dostupni kroz postupak e-savjetovanja i objavu na relevantnim platformama, osim ako nisu proglašeni klasificiranima uz obrazloženje.

12 Upravljanje podacima i obrada

Tehničko upravljanje podacima

Kako bi Institut bio pouzdan izvor visokokvalitetnih podataka, upravljanje i obrada specifičnih skupova podataka mora se definirati i dodijeliti relevantnom osoblju. Primjenjuju se procesi i postupci rukovanja podacima, kako bi se osiguralo da se skupovi podataka dobro održavaju i da su dostupni za korištenje u skladu s ovom Politikom.

Sigurnost informacija i kontrola pristupa

Kako bi se osigurala sigurnost podataka koji se čuvaju na Institutu, moraju se definirati prava pristupa svim skupovima podataka, jasno definirana i kontrolirana prema potrebi, na temelju kategorizacije podataka i bilo koje druge specifičnosti.

Pohrana, sigurnosna kopija i zadržavanje

Kako bi se osigurala dostupnost podataka Instituta, politika Instituta je da svi podatci pohranjuju na centralno upravljanim poslužiteljima i da imaju pridružen definirani raspored sigurnosnog kopiranja i arhiviranja. Prikupljeni podatci trajno se čuvaju u arhivama Instituta. Resurse za njihovu pohranu osigurava Institut ili vlasnika podataka.

Zbog velikog broja podataka koje posjeduje i koristi Institut, moguće je dati samo opći pregled životnog ciklusa podataka. Obrada specifičnih podataka uključuje neke ili sve od sljedećih koraka: prikupljanje ili generiranje podataka, kontrola kvalitete, izdvajanje, analiza, objavljivanje, ponovna upotreba, arhiviranje i zadržavanje te odlaganje.

13 Politika dostupnosti podataka

U skladu s nacionalnim i EU zakonodavstvom, podatci Instituta su prema zadanim postavkama javno dostupni. Međutim, u praksi postoje razmatranja koja mogu značiti da određeni podatci imaju ograničen pristup. U skladu s ovom Politikom, Institut će odlučivati o dostupnosti prikupljenih podataka uzimajući u obzir vlasništvo i klasifikaciju podataka te vrstu korisnika koji zahtijeva pristup podacima.

Obično će postojati tri vrste korisnika koji mogu zatražiti pristup podacima:

1. osobe unutar Instituta kojima su podatci nužni za obavljanje posla i/ili istraživanja

Interni;

2. partneri Instituta koji u sklopu projekta ili drugog ugovora kreiraju zajedničko izvješće

Partner;

3. osobe i institucije izvan Instituta

Javnost.

Tablica dostupnosti podataka:

	Vrsta podataka		
Vrsta korisnika	<i>otvoreni</i>	<i>izvješćivanje</i>	<i>neobrađeni</i>
Interni	Dostupno odmah	Dostupno odmah	Dostupno odmah
Partner	Dostupno odmah	Dostupno odmah	Dostupno nakon isteka perioda obrade ili roka izvješćivanja
Javnost	Dostupno odmah	Dostupno nakon isteka perioda obrade ili roka izvješćivanja	Dostupno nakon isteka perioda obrade ili roka izvješćivanja

Registar dijeljenja podataka

Institut će uspostaviti registar dijeljenja podataka, gdje će se upisivati metapodatci o svim dijeljenim i dostupnim podacima, uz navedenu svrhu i razlog dijeljenja podataka. U registar se bilježi i institucija ili osoba kojoj su podatci dani.

14 Smjernice za krajnje korisnike

Osobe ili institucije koje potražuju Institutske podatke trebaju ispuniti Obrazac/zahtjev za traženje podataka s definiranim uvjetima o njihovom korištenju, načinom citiranja i sl. (u prilogu ovog dokumenta). Ispunjavanje Obrasca je obavezno svim navedenim vrstama korisnika. Podatke dohvaćene s Institutskih poslužitelja ili preko neke treće strane trebaju koristiti odgovorno i uz ispravnu interpretaciju. Institut objavljuje podatke kroz razne izvore, kao što su izvješća i mrežne stranice (na primjer [Baza podataka i pokazatelja stanja morskog okoliša, marikulture i ribarstva](#)), gdje se mogu pronaći objašnjenja mnogih vrsta podataka od strane relevantnih stručnjaka. Korisnik podataka mora konzultirati te izvore radi ispravne interpretacije podataka. Ukoliko postoje dvojbe oko interpretacije podataka, a isti već nisu pojašnjeni, korisnik treba kontaktirati autore podataka i zatražiti pojašnjenje. Uz ovo ostaje napomena o potrebnom ispravnom citiranju i korištenju odgovarajuće licence ([CC BY-NC-SA](#)) za nekomercijalne upotrebe podataka. Ukoliko se podatci koriste za komercijalnu djelatnost **OBAVEZNO** je zatražiti dozvolu od Instituta prije korištenja podataka, kako bi se utvrdilo pod kojim uvjetima se podatci mogu koristiti i je li ih uopće moguće koristiti u tu svrhu. U slučaju dobivanja dozvole ostaje obveza citiranja uz korištenje komercijalne varijante licence ([CC BY-ND](#)). Standardni citat skupa podataka treba sadržavati autora, godinu objave, naslov skupa podataka, izdavača (npr. repozitorij ili ustanova) i jedinstveni identifikator poput DOI broja.

Pri pisanju znanstvenih radova i izvješća obavezno je i citiranje podataka. Citiranje skupova podataka jednako je važno kao i citiranje literature radi osiguravanja integriteta istraživanja i ponovljivosti. Standardni citat skupa podataka treba sadržavati autore, godinu objave, naslov skupa podataka (koji može uključivati vlasnika podataka), izdavača (Institut) i jedinstveni identifikator poput DOI broja ili posebne oznake iz repozitorija podataka (u sklopu Obrasca/Zahtjeva za traženje podataka). U slučaju dvojbi oko načina citiranja potrebno se obratiti Institutu i autorima podataka za pomoć.

15 Smjernice za medije i društvene mreže

Pri objavi podataka u medijima i na društvenim mrežama potrebno se pridržavati smjernica za krajnje korisnike. Uz to je potrebno objaviti i poveznicu na Institutske mrežne stranice odakle su podatci preuzeti ili, u slučaju da su preuzeti od treće strane, poveznicu na opću Institutsku stranicu ili neku specifičnu institutsku poveznicu vezanu uz temu podataka. Citate iz Institutskih izvješća ili ekspertiza potrebno je označiti navodnicima i jasno ih razdvojiti od ostalog teksta i stavova autora objave.

Split, 14. srpnja 2026.

Zahtjev za podacima u skladu sa Politikom upravljanja i korištenja podataka Instituta za oceanografiju i ribarstvo

Naziv, adresa i OIB pravne ili fizičke osobe koja traži podatke:

Opis podataka koje se traži (parametri, prostorni i vremenski obuhvat, stupanj agregacije):

Svrha u koju će podaci biti korišteni (opisno):

Vrsta korištenja (označiti barem jednu ili više stavki):

- a) Analiza i donošenje odluka (isključuje studije utjecaja na okoliš)
- b) Pisanje izvješća i znanstvenih radova, diplomskih i doktorskih radova
- c) Komercijalno korištenje, kao što su izrada Studija utjecaja na okoliš i druga komercijalna izvješća

Da li će se dobiveni podaci dalje dijeliti i kako (prilozi znanstvenih radova, repozitoriji podataka)

U slučaju ustupanja podataka uz dodatno navođenje vlasnika i odgovornih osoba odgovarajuća licenca je Imenovanje - Nekomercijalno - Dijeli pod istim uvjetima ([CC BY-NC-SA](#)).

Odluka Instituta o ovom zahtjevu uključujući precizne upute za citiranje podataka

(popunjava nadležna osoba sa Instituta)